ландырыў ўазыйпасы белгили салмаққа ийе. Арнаўлы физикалық таярлықтың арнаўлы қураллары болып, шуғылланыўшылардың физикалық қәбилетин раўажландырыўда қолланылатуғын шынығыўларды өз ишине алады. Физикалық таярлық, тийкарынан, физикалық сыпатларды, күшти, тезликти, шыдамлылықты ҳәм шаққанлықты раўажландырыўға қаратылған. Буған қол ҳәм аяқ күши, олардың ҳәрекетшеңлиги, қыймылдаў тезлиги ҳәм тезлениў, тез қыймылдап кейин бирден (кескин) тоқтай алыў, жийи-жийи ҳәм бийикке секире алыў, бақлаў қәбилети, қыймыл ҳәрекет реакциясының тезлиги, бағдарлана алыў, шаққанлық ҳәм майысқақлық сыяқлы физикалық сыпатлары киреди. Олар қурамалы координацияланған ҳәрекетлерди өзлестириў ҳәм ойын усылларын анық орынлаў ушын оғада зәрүр. Физикалық қәбилетлер бир тегис раўажланбайды, себеби тезлик қәбилетлери 9-11 жасларда, ал күш қәбилетлери 14-16 жасларда жақсы раўажланады. Улыўма шыдамлылықтың раўажланыўы 6-7 жасларда басланады, ал кейин ала организмниң аэробикалық мүмкиншилик-лерине қарай раўажланады.

Баскетбол шынығыўларын орынлаў барысында физикалық сыпатлардан ҳәр бир ҳәрекет күш салыўды, шыдамды, шаққанлықты талап етеди. Усы көз қарастан қәбилетлерди раўажландырыў ҳәм усы сыпатларды комплексли жүзеге шығарыўда ең нәтийжели қурал-ҳәрекетли ойынлар ҳәм таярлық ойынлары болып есапланады. Шуғылланыўшылардан тек бир ғана сыпатты яки белгили бир сыпатларды бирлестирип жүзеге шығарыўды талап ететуғын шынығыўлар да бар: мәселен, қысқа аралыққа жуўырыў-тезлик, секириў-күш пенен тезликти, ал секирип ылақтырыў - күш, тезлик ҳәм шаққанлықты талап етеди. Қайсы сыпатты раўажландырыў зәрүрлигине қарай тренер шуғылланыўшының организмине тәсир етиў характерине сәйкес шынығыўларға бағдарлайды.

Баскетбол бойынша ҳәр бир тренер өз командасының көбирек күш салыўға, дыққатын жәмлеўге ҳәм жеңип шығыўға умтылдырады. Усы «көбирек» ҳақыйқый чемпионлардың ажыралып туратуғын белгиси болып, ол узақ ўақыт, көп күш салып шуғылланыў арқалы ғана ерисиледи. Бундай тренировканың тийкары – мәўсим алдынан өткерилетуғын тренировка бағдарламасы. Тренировка ушын бәҳәр, гүз ҳәм жаз мәўсимлерин таңлаған командалар өзлерин жарысларда еркин сезеди. Көбинесе, жарыслар дәўири ойынлар менен жүдә бай болады, сонлықтан ойын тийкарларын жетилистириў ҳәм физикалық арсеналды беккемлеў ушын жетерли ўақыт қалмайды. Гүзги тренировкалар қағыйдалар менен шекленип, бирақ бәҳәрги ҳәм жазғы тренировкалар айрықша қоллап-қуўатлаўды талап етеди.

Мәўсимсиз таярлық ойыншылардың узақ ўақыт ҳәм жедел күш салыў зәрүрлигине, исенимине тийкарланады. Мәўсим басында характерли болған қәте-кемшиликлер азаяды, булшық еттеги сезилетуғын аўырыўлар жоғалады. Команданың руўхы бәлент болады, себеби ойыншыларда өзин тренерге көрсетиў шеберлиги ушын қолайлы имканият жаратылады. Режедеги ўазыйпалар, тосыннан қойылған ўазыйпаларға қарағанда көбирек жақсы нәтийже береди. Ҳәр бир тренер әмелий сабақларды шөлкемлестириў бойынша өз идеяларына ийе болса да, бир қатар режелерди есапқа алмайды.

Биринши календарлық матчқа ҳәр бир баскетболшы пүткил матчты жоқары тезликте өткериў ушын зәрүр болған физикалық таярлықтың белгили дәрежесине жетискен болыўы керек. Баскетболшыларға пүткил ойын даўамында бирден тоқтаў, секириў ҳәм жуўырыў ҳәрекетлерин орынлаў ушын үлкен шыдам, нерв энергиясы, психологиялық таярлық зәрүр. Физикалық жақтан жақсы таярланған ойыншылар матчта онша зорықпайды, ал матч тамамланғаннан кейин күшин тез қайта тиклейди.

Тренерлер арасында кең тарқалған тренировканы өткериў бойынша еки теория бар. Биринши теория бойынша, ҳәр бир ойыншы биринши тренировкаға толық физикалық жақтан таяр ҳалында келиўи керек, екинши теория бойынша, физикалық таярлыққа арнаўлы таярлық, ойын тийкарларын жетилистириў ҳәм турақлы тренировка арқалы жетилиседи. Ойыншылар физикалық таярлықтың жоқары дәрежесине биринши календарлық матч даўамында ериседи.

Жуўмақлап айтқанда, баскетбол спорт түриндеги арнаўлы физикалық таярлық спорттағы жоқары нәтийжелерге ерисиў ушын физиологиялық тийкар болып есапланады. Арнаўлы таярлықтың бағдарлары толық белгиленген болса да, ол улыўма таярлық пенен тығыз байланыста әмелге асырылады.

Әдебиятлар

1. Каримов И.А. Она юртимиз бахту икболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш –энг олий саодатдир. –Тошкент: «Ўзбекистон», 2015, 238-б.
2. Айтниязова А., Якупов Р., Мадрахимов И. Жас өспиримлердиң физикалық активлиги. // «Илим ҳәм жәмийет» 2010, 1-2-саны, 100-101-б.
3. Асқаров Ф., Раҳматова Х. Болаларни жисмоний тарбия дарсларига қизиқтиришда ўқитувчининг маҳорати. //«Халқ таълими» 2008, № 2, 109-110-б.

РЕЗЮМЕ

Мақолада спортнинг баскетбол тури ҳақида айтилган. Баскетболнинг физиологик, психологик хусусиятлари сўз этилган. Ушбу спорт турининг гигиеник, таълим ва тарбиявий аҳамияти ўрганилган. Ўзбекистондаги Баскетбол федерацияси хизматининг вазифалари таҳлил қилинган. Баскетбол машқларининг бажарилиши назарий жиҳатдан исботланган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются виды баскетбола, физиологические и психологические особенности баскетбола, а также знание баскетбола в гигиене образовании и воспитании. Обсуждается задачи федерации баскетбола в Узбекистане и роль баскетбольных упражнений с теоретической точки зрения.

SUMMARY

The article is devoted to the study of such kind of sport as basketball, its physiological and psychological peculiarities. The author also studies the the hygienic, educational and upbringing significance of this kind of sport. There have been analyzed the activity of Basketball Federation is Uzbekistan and doing basketball exercises from the theoretical point of view.

ФАНЛАРАРО ИНТЕГРАЦИЯ ОРҚАЛИ ТЕХНИКА ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА БЎЛАЖАК КАСБ ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Д.О.Химматалиев – *педагогика фанлари номзоди*

Тошкент ирригация ва мелиорация институти

Таянч сўзлар: малака, компетентлилик, техника таълими, фанлараро интеграция, касбий таълим, фанлар цикли.

Ключевые слова: квалификация, компетентность, техническое образование, межпредметная интеграция, профессиональное образование, цикл предметов.

Key words: qualification, competence, techical education, interdiscilinary integration, professional education, cycle of subjects.

Замонавий жамиятда у ёки бошқа мамлакатларнинг ривожланиш даражасини нафақат унинг техник имкониятлари ҳолатини, балки олий таълим муассасаларида тайёрланаётган мутахассилар касбий компетентлигини белгилайди.

Н.А.Муслимов ва К.Абдуллаеваларнинг фикрича, *компетентлик* – олинган назарий билим, кўникма ва малакалар мажмуасини амалиётга мустақил ва ижодий қўллай олиш даражаси, бу ҳам талабанинг амалиёт жараёнида ва олий таълимдан кейинги фаолиятида шаклланиб боради [4:27].

Замонавий меҳнат бозори, бугун таълим сифатига ошаётган талабларни тақдим этиб, бўлажак касб таълими ўқитувчиларининг компетентлиги ва касбий тайёргарлиги, ўз навбатида олий таълим муассасалари, шу жумладан техник олий таълим муассасаларининг Касб таълими йўналиши битирувчилари ўртасида рақобат кучайишига олиб келади.

Агар мутахассиснинг дастлабки малакаси фақат иш ўринларига мувофиқлиги ва тор ахборотни эгаллашни назарда тутса, муайян фаолиятда зарур, ва талабалар ўқиши стандарт билим, кўникма ва малакаларга жамланади, “компетентлик” аввало фарқланади, нафақат умумий турдаги, балки, хусусан кенг соҳада билимларни ўзлаштиршни таклиф қилади, ўз кўникмаларини муваффақиятли амалга оширишда тайёргарлиги ва қобилиятлилиги, ўзининг фаолияти самарадорлиги ва сифатини яхшилашни назарда тутади.

Бундай ғояларни амалга ошириш – кенг қамровли тайёргарлик, замоанавий кишилар шахсини мутахассиси сифатида шакллантириш ва ривожлантириш, ўз ишининг профессионал (мутахассис)лари ва жамият ҳамда жамоа аъзоси сифатида, қайсики касбий компетентлик алоқалари ва таълим мазмунига қаратилган фақат компетент ёндашув асосида ётади.

Кўпчилик тадқиқотчилар (А.В.Хуторский ва бошқалар) тайёрлашга олдиндан белгиланган талабларга мувофиқ самарали касбий фаолият учун зарур кўникмаларни ўзлаштириш сифатида компетентликни тан олади [1:55-61]. Касбий фаолият билан боғлиқ турли хил вазифаларни

бажаришга тайёргарликни таъминлашда компетентлик талаба шахси фазилатлари ишлаб чиқилган мажмуаси сифатида белгиланиши мумкин.

А.В.Хуторский, Е.В.Перехожева, Н.А.Муслимов ва бошқа тадқиқотчилар тушунчаларига риоя қилган ҳолда, ушбу соҳада фаолият олиб бораётганлар, техника олий таълим муассасалари талабалари касбий компетентлигини шахс фазилатлари бирлашмасини ташкил этиш сифатида кейинчалик уларга муҳандислик фаолиятида ўз билим, кўникма ва малакаларини муваффақиятли амалга оширишда ёрдам беради.

Ўз навбатида, компетент ёндашув таълим технологиясида муҳим ўзгаришларни талаб қилади. Шунинг учун олий таълим муассасалари олдида бугун махсус технологиялар ва уларни таълим жараёнида амалга ошириш усулларини ишлаб чиқиш вазифаси туради.

Афсуски, республикамиз олий таълим муассасаларида ҳозирги вақтда фанлараро интеграция компетентлик моҳияти тўлиқ қамраб олинган эмас, чунки касб-ҳунар таълими назарияси ва методикасига мўлжалланган ёндашувлар мавжуд эмас, унда табиий амалга ошириш имконини берадиган салоҳият, бундан ташқари, талабалар касбий компетентлигини шакллантиришга йўналтирилган технологиялар жуда кам.

Лекин биз кўп тадқиқотчилар каби бу йўналишда фаолият кўрсатадиганлар, техника олий таълим муассасалари бўлажак мутахассислари касбий компетентлигини шакллантириш ҳали мазмунли таълим ва фанлараро алоқалардан фойдаланиш етарли даражада эмас, деб ҳисоблаймиз. Чунки мазмунли таълимда бўлажак муҳандислик фаолиятининг касбий ва ижтимоий жиҳатларини моделлаштириш содир бўлади, ва фанлараро интеграция, ўз навбатида илм-фаннинг турли соҳаларида бирлаштирувчи элементи сифатида чиқади.

Бундан ташқари, ҳозирги вақтда инновацион технологиялар умумий ҳажмини тўлдиришга қаратилган назарий билимлар асоси бўлиши мумкин, илмий ютуқлари илмий-тадқиқот табиати фаолиятида зарурлигини кўрсатади. Замонавий битирувчи – бўлажак техник мутахассис (касб таълими ўқитувчиси) – ўз касбий фаолиятида турли фанлар бўйича билимлар мажмуасини қўллашга эга бўлиши керак.

Илмий-педагогик адабиётларда "фанлараро интеграция" тушунчаси ноаниқ талқин этилади, шундай қилиб, унинг ҳар хил роллари ва педагогик категория (тоифа)ларда орасидаги ўрни белгиланади.

Е.Б.Шоштаева фикрига кўра, фанлараро алоқа ўзида касбий фаолият бирлиги, узлуксиз ва яхлит ҳодисаларини акс эттирувчи ўқув фанлари ҳамдўстлиги жараёнини ифодалайди [2:8-10]. Е.В.Перехошева фанлараро интеграцияни нурдаги билиш (билим) ва технологик муаммолар асосида ўқув фанларини бирлаштириш жараёни сифатида белгилайди [3:15].

Биз учун фанлараро интеграция таълим дастурининг барча ўқув фанларини кенг кўламли ўзаро алоқасини яратишда таълим мақсади, тамойиллари ва маънолари мажмуини ифодалайди. Шунинг учун, талабалар таълими биринчи босқичидаёқ касбий компетентлик ривожлана бошлайди, катта курс талабаларига ҳар қандай мураккаб касбий вазиятларда тезкор оптимал қарорлар қабул қилишга қаратилган, уларда мустақил равишда муайян ҳаракатларни амалга ошириш кўникмаларини шакллантиришни фанлараро алоқаларни ўрнатиш ёрдамида амалга ошириш мумкин.

Дастлаб ўқув-илмий вазифаларни ҳамкорликда бажариш учун таълим олувчиларни турли йўналишларда тайёрлаш бўйича талабалар жамоаларини шакллантириш мумкин. Улар нафақат касбий фаолият хусуситяларини ўзлаштирадилар балки жамоада ўзаро ҳамкорлик кўникмаларини қайта ишлаш, коммуникатив қобилиятларини ривожлантирадилар. Бунга курс лойиҳалари мажмуаси, илмий-тадқиқот ишларини амалга ошириш жараёнида эришиш мумкин.

Илмий-педагогик ходимларнинг вазифаси бўлиб, талабаларни мустақил ва ижодий ишларга йўналтириш, танли нуқтаи назардан муҳокама қилиш орқали у ёки бошқа муаммоларга ечим топиш, ўзларининг ғояларини амалга ошириш кабилар ҳисобланади.

Талабалар бир вазифа устида биргаликда ишлаб туриб, инновацион лойиҳаларни амалга ошириш моделини шакллантириши (ҳосил қилиш) мумкин. Бундан ташқари, келажакда профессор-ўқитувчилар таркибига ўзларининг ишчи дастурларида талабаларнинг битирув ишлари мажмуасини ҳимоясини режалаштиришлари мумкин, унда талабалар жамоалари фанлараро лойиҳаларни намойиш этадилар. Уларни тайёрлашда талабалар ҳар бири ўзининг тор доирадаги вазифасини ҳал қилади, барча жамоа аъзолари билан умумий ишларни бажариш учун зарур бўлган ўзларининг натижаларини узатиш ва мувофиқлаштиришни тушунишлари керак.

Фанлараро интеграция орқали талабалар касбий компетентлигини шакллантириш бўйича белгиланган вазифа (мақсад)ларга эришиш учун олий таълим муассасалари ўқитувчилари тизимли равишда бу ишни амалга оширишлари зарур. Бунинг учун, таълим дастурларида бинар (иккилик) ва интеграциялашган маърузалар, турли кафедралар, турли фанлар ва цикл (давр)лардан ўқитувчи маъруза материалини узатишни режалаштириши, шу боис, турли фанлардан «кўприк» муносабатлар қуриш киритилган бўлиши керак.

Мисол учун, «Қишлоқ хўжалик гидротехника мелиорацияси», «Гидравлика», «Гидротехника иншоотлари» ва ҳ.к. фанларни интеграциялаб, машғулот маълумотларида фаол ва интерфаол таълим усулларидан фойдаланилади: кластерлар, медиатаълим, сават-усуллар, мунозаралар ва ҳ.к. Бундай машғулотларни ташкил этиш талабаларга нафақат гуманитар фанлардан техник цикл фанларини ажратиш, балки уларнинг ўзаро алоқа (муносабат)ларини топиш, ва келажакда ишга оқилона ва онгли ёндашувга ёрдам беради.

Талабалар билан амалий машғулотлар ҳам фанлараро алоқалардан фойдаланиш билан ташкил этилиши мумкин. Мисол учун, Гидротехника иншоотлари ва Сув хўжалиги иқтисоди фанларини бирлаштириб, талабалар нафақат каналларни, улардаги иншоотларни тиклаш билан боғлиқ фаолиятни кўриб чиқадилар, балки уларнинг иқтисодий самарадорлигини мустақил равишда ҳисоблашга ҳаракат қиладилар. Масалан, «Материаллар қаршилиги», «Физика» ва «Кимё» фанларини ўрганишда уларни бирлаштириб (интеграциялаб: мавзулараро, фанлараро алоқалар ўрнатиш, интеграциялашган дарсларни ташкил этиш), талабаларга бирор материалнинг тузилиши ва хусусиятларини топиш билан боғлиқ топшириқлар таклиф қилишлари мумкин.

Фанлараро лаборатория ишларида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш билан ўқув жараёнида, шунингдек, уни қўллашни топишлари мумкин, мисол учун, «Назарий механика» ва «Таълим технологиялари» фанларида бу соҳада топшириқларни аниқлаш ва инновацион кашфиётлар билан ривожлантириш мумкин. «Физика», «Математика» ва «Тарих» фанлари бўйича қўшма фанлараро семинарлар, талабаларга илм-фан ривожланишида тарихий масалаларни, таниқли олимлар таржимаи ҳоли (ижоди), ижтимоий-иқтисодий тараққиётда уларнинг таъсирини кўриб чиқиш имконини беради.

Шунинг учун, кўникма ҳар хил фанлар билимларини биргаликда қўллаш, бир фандан бошқасига ғоя (фикр) ва усулларни ўтказиш кўникмаси талабаларни бўлажак касбий фаолиятга тайёрлашга калит бўлади.

Фанлараро алоқаларнинг ягона ёндашуви гуманитар, умумилмий ва махсус цикл фанлари ўртасидаги талабалар билимини баҳолашни аниқлашда қийинчилик билан дуч келади. Яъни, талабалар билимлари даражаси, гуманитар ва умумилмий кафедралари фанларини ўрганишда эгалланган, махсус фанларни ўрганиш учун етарли бўлмаслиги мумкин. Шунинг учун бу билимлар, профессор-ўқитувчилар таркибига фанлар мазмунини ишлаб чиқиш учун цикл фанлар дастурларини тузишга нафақат биргаликда ёндашув, ўқув материалини узатишга эътибор билан ёндашишни, балки билим ва кўникмаларни баҳолаш учун ҳам зарур. Умумтаълим жараёни давомида, кузатув орқали касбий компетентлик етарли билимларни ўзлаштириш турли босқичларида шаклланган эди ва амалга оширилди.

Агар турли цикллар фанларини ўқитишда умумий таълим технологияларидан фойдаланилса, фанлараро интеграция энг яхши натижаларини олиш имконини беради. Техника олий таълим муассасалари учун мураккаб компьютер дастурлари ва махсус лаборатория ускуналаридан фойдаланишни ўз ичига олувчи таълимнинг фаол ва интерфаол усуллари жуда муҳим ҳисобланади. Техника олий таълим муассасалари ўқув жараёнида ҳар йили тор доирадаги муаммоларни ҳал этишга қаратилган янги фанлар пайдо бўлади. Бу ажабланарли эмас, чунки жадал

ривожланаётган саноат ва иқтисодиёт, инсонлар онгини ўзгартириш ва инсониятга янги кашфиётлар керак. Қачонки, бундай махсус фанларга эҳтиёж пайдо бўлса, мисол учун, олий таълим муассасанинг «Сув хўжалиги ва мелиорация» таълим йўналишида ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш чора-тадбирлари яратилади, самарали ирригация ва мелиорация кашфиёт (ихтиро)ларини очиш бўйича инновацион технологиялар ишлаб чиқилади, дастлаб бошқа цикл фанлари билан фанлараро алоқаларни топиш қийинроқ, шунинг учун ўзаро муносабатларни амалга ошириш учун фанлар ўртасидаги схемасини қуришда эксперт баҳолаш усули ёрдам бериши мумкин. Оралиқ нуқталарида эксперт (мутахассис)лар сифатида ўқитувчилар чиқади, бу маъруза материалларини фанлараро алоқаларни қўллаш билан ўқийдилар, ва якуний нуқтани мустақил (холис) ўқитувчилар текширишлари ёки онлайн-тест ўтказилиши мумкин.

Бундан ташқари таъкидлаш керакки, талабалар билимини ташҳис қилиш, фанлараро алоқалар билан машғулотларда эгаллашлари, бу оралиқ босқичларда мунтазам амалга оширилиши керак–назорат қилиш нуқталари ва билимларни текшириш режалаштирилган жойларда – якуний нуқтага ўтади.

Шундай қилиб, касбий фаолият, фанлараро интеграция томонидан амалга оширилиши асосли, агар техника олий таълим муассасалари талабалари интеграция вазифаларини мунтазам фойдаланиш билан амалга ошириб, амалий машғулотларда бажарса, фақат амалий машғулотларгина назарий материалларни ўрганишда олинган билимларни мустаҳкамлаш имконини беради. У ёки бу лаборатория ишларини бажаришда, мураккаб ўқув вазифасини ҳал этиб, талаба муваффақиятли касбий фаолият учун зарур амалий кўникмаларни эгаллайди. Битирувчи, касбий кўникмаларни мукаммал ўзлаштириб, меҳнат бозорида муваффақиятли рақобат имкониятига эга, касбий кўникмаларини ижодий фойдаланишга рухсат беради, энг юқори миқдор ва сифат кўрсаткичларига эришиши имконини беради.

Таълим (ўқув) дастурларида алоҳида фанлараро алоқаси ягона мақсади бўлиши мумкин эмас, битта яхлит ёндашув муҳим, унинг ёрдамида бутун ўқув жараёнида фанлараролик ғояси амалга оширилади. Педагогика фанлари вакиллари ўқув жараёнида бўлган фанлараро интеграция юқорида санаб ўтилган фаол ва интерфаол педагогик усуллар, техник воситалар ва таълимнинг ташкилий шаклларидан фойдаланиш орқали жорий қилиши мумкин, деб фикр билдирадилар.

Хулоса: Олий таълим муассасалари талабалари ўқиши фанлараро интеграцияси талабаларни илмий-назарий ва амалий тайёрлаш сифатини яхшилашда муҳим вазифаларни бажаради, чунки фанлараро ёндашувни қўллашда амалга ошириш муаммолари ҳар бир босқичда нафақат таълим (ўқув) дастури, балки замонавий талабаларни тарбиялаш ва ривожлантириш масалалари ҳал этилади. Касбий компетентлик призма орқали пойдевор асоси белгиланади, ҳақиқий воқеликда юзага келадиган муаммоларни интеграциялашган ечимлари барча битирувчилар учун зарур. Ҳар томонлама (универсал), ижодий, ривожланаётган бўлажак мутахассис (профессионал) шахси фақат ажралмас педагогик жараён шароитларида шаклланиши мумкин, муҳандиснинг касбий компетентлиги - ҳар бир босқичи умумий тамойиллари асосида усуллари ва мақсадлари якуний мақсадига қурилган. Айнан шунинг учун фанлараро интеграция техника олий таълим муассасаларда бўлажак касб таълими ўқитувчилари таълим ва тарбиясининг муҳим шарти ҳисобланади.

Адабиётлар

1. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. 2003. № 2. -С. 55–61.
2. Шоштаева Е.Б. Интегральная технология обучения как основа повышения качества образовательного процесса: автореф. дис. канд. пед. наук. / Е.Б. Шоштаева. –Карачаевск: 2003. –С. 23.
3. Перехожева Е.В. Формирование профессиональной компетентности студентов технических вузов на основе междисциплинарной интеграции: автореф. дис. канд. пед. наук. / Е.В. Перехожева. –Чита: 2012. –С. 23.
4. Муслимов Н.А., Абдуллаева Қ. Бўлажак касб-ҳунар коллежи ўқитувчиларининг касбий компетентлигини ривожлантиришнинг айрим масалалари. / "Олий таълим муассасалари педагог ва бошқарув кадрларнинг малакасини ошириш назарияси ва амалиёти" мавзусидаги Республика илмий-амалий конференцияси материаллари. -Тошкент: ТДПУ, 2012. 26-28-б.

РЕЗЮМЕ

Мақола ҳозирда олий таълим олдида турган энг долзарб масалалардан бири – касбий компетентликни шакллантиришга бағишланган. Меҳнат бозори бугунги талабалардан рақобатбардошликни, замонавий иқтисодий ривожлантириш талабларига мувофиқлигини талаб этади ва шаклланган компетентлиги кейинчалик уларнинг касбий фаолиятга талабаларнинг тайёргарлигини таъминлайди. Шу сабабли муаллифлар, техника олий таълим муассасаларида талабаларнинг касбий компетентлигини мазмунли таълим ва фанлараро интеграция ёрдамида ўқитишнинг биринчи босқичида шакллантиришни бошлаш мумкинлиги, чунки контекстуал таълим муҳандислик фаолиятини амалга оширишда талабаларнинг касбий кўникмаларини лойиҳалаштиради, жумладан, кўплаб жиҳатлари, ва фанлараро алоқа, ўз навбатида, турли фанлардан уларнинг билим ва кўникмаларини бирлаштиради, мақсадлар якуний натижаси – касбий компетентлик, деб ҳисоблайдилар. Бўлажак техник мутахассисларда шаклланган касбий фазилатлар ўзларининг касбий муҳандислик фаолиятида ва замонавий корхоналарни модернизациялаш шароитларида рақобатбардош мутахассилар бўлиши илм-фаннинг турли соҳаларида билимларини яхлит қўллашларида ёрдам беради.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается одной из актуальных проблем, стоящих сегодня перед высшим образованием – формированию профессиональной компетентности студентов вуза. Конкурентоспособность на рынке труда требует от сегодняшних студентов соответствия современным требованиям экономического развития, а сформированные компетенции впоследствии обеспечат готовность студентов к их профессиональной деятельности. Поэтому авторы считают, что профессиональную компетентность студентов технических вузов можно начинать формировать уже на первом этапе обучения при помощи содержательного обучения и междисциплинарной интеграции, так как при контекстном обучении конструируется профессиональное умение студентов выполнять инженерную деятельность, включающую множество аспектов, а междисциплинарная связь, в свою очередь, объединяет их знания и навыки из разных дисциплин, нацеливает на конечный результат – профессиональную компетентность. Сформированные качества помогут будущим техническим специалистам целостно применять знания разных областей науки в своей профессиональной инженерной деятельности и быть конкурентоспособными специалистами в условиях модернизации современных предприятий.

SUMMARY

The article is devoted to one of the most pressing challenges facing higher education today - the formation of professional competence of university students. The competitiveness of the labor market demands of today's students meet modern requirements of economic development, and subsequently formed the competence ensure readiness of students for their professional activities. Therefore, the authors believe that the professional competence of students of technical colleges can begin to form in the first stage of training through the context of learning and interdisciplinary integration, since contextual training constructed professional skills of students to carry out engineering activities, including many aspects, and interdisciplinary communication, in turn, It combines their knowledge and skills from different disciplines, directs the final result - the professional competence. Formed quality will help future technicians holistically apply knowledge of different fields of science in their professional engineering and be competitive specialists in the conditions of modernization of modern enterprises.